

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2623>

Number: 30 , p. 509-514, Winter I 2014

OKUL ÖNCESİ VE SINIF ÖĞRETMENLERİNİN EMPATİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATING EMPATHY LEVELS OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Arş. Gör. Banu ÖZKAN

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi

Özet

Toplumda sağlıklı bir iletişimin var olabilmesi için empatinin tüm bireylere kazandırılması gerekmektedir. Bunun için de önce öğretmenler bu davranışa sahip olmalıdır. Empati kurabilen bir öğretmen, kendisini öğrencilerinin yerine koyarak olaylara onların bakış açısıyla bakabilir. Bu da öğretmenin sınıf içinde yaşadığı yönetim ve iletişim sorunlarını en aza indirir. Okul öncesi ve sınıf öğretmenleri çocuğun hayatında önemli yer tutan, onları yaşama hazırlayan öğretmenlerdir. Çocuklarda empati becerilerinin gelişmesi için öğretmenin de empati becerilerine sahip olması gerekmektedir. Bu araştırmada okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin empati düzeyleri incelenmiştir. Araştırma genel tarama modelinde bir çalışmadır. İstanbul ili Kadıköy ve Beşiktaş ilçeleri ve Balıkesir ili merkezde görev yapan 75 okul öncesi ve sınıf öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin 35'i okul öncesi, 40'ı sınıf öğretmenidir. Veri toplama aracı olarak Empati Ölçeği (EÖ) kullanılmıştır. EÖ, Baron-Cohen ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan ve empatiyi ölçen 40 soru ve çeldirici özellikte 20 soruyu içeren bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek Bora ve Baysan (2009) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. EÖ'nin iç tutarlılığı $\alpha = 0.84$ bulunmuştur. Cronbach alfa katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur. Verilerin analizinde SPSS 15 paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel teknik olarak da, bağımsız gruplar t Test ve varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin cinsiyet ve çocuk sahibi olma durumlarıyla empati puanları arasında anlamlı fark bulunmuş, öğrenim durumu ve mesleki kıdem ile empati puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Empati, Okul Öncesi Öğretmeni, Sınıf Öğretmeni

Abstract

In a society, empathy must be gained all people to have a healthy communication. First teachers must have empathy behaviour. Teachers who can develop empathy, can look from students side. So that, management and communication problems in classroom will be less. Preschool and primary

school teachers prepare children to life and take an important part of childrens life. To develop empathic skills of children, first teachers must have empathic skills. In this study, preschool and primary school teachers' empathy levels investigated. The research is a combing study. Working group consists of 75 preschool and primary school teachers in Beşiktaş, Kadıköy İstanbul and Balıkesir. 35 of them preschool and 40 of them are primary school teachers. Empathy Quotient used for data collection. The scale have 40 questions, 20 of them are illusive. The scale was developed by Baron and Cohen (2008), adapted to Turkish culture by Bora and Baysan (2009). Internal consistency of the scale $\alpha = 0.84$. Cronbach alpha of the scale is 0.85. To analyze the data, SPSS 15 was used. Independent samples t test and ANOVA used as statistic techniques. In conclusion, meaningful difference was found among the empathy points gender and having a child. There was no meaningful difference among empathy points and educational background and seniority of preschool and primary teachers.

Key Words: Empathy, Preschool Teacher, Primary School Teacher

GİRİŞ

Empati" anlamına gelen "einfülung" kelimesi ilk kez 1880'lerde Rudolph Lotz ve Wilhelm Wund tarafından kullanılmıştır. (Akt, Pala, 2008). Empati, kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci olarak da tanımlanmaktadır. Empati karşısındakinin duygu ve düşüncelerini anlayabilmesinin ve böylece duyarlı bir yaklaşım içinde olmasını sağlayan duygusal zekâ becerisidir. İyi bir iletişimin yolu insanı anlamaktan, beklentilerini karşılayabilmekten ve empati kurmaktan geçmektedir (Dökmen, 2005; Katman, 2010; Kılıç, 2005). Empati, günlük yaşamda bireylerin birbirine yaklaşmasını ve birbirini anlamasını kolaylaştıran bir beceridir. Ayrıca, insanların birbirlerini doğru anlamalarına yardımcı olur (Kalliopuska, 1992).

Öğretmen için empati, öğrencisini tanımak ve öğrenci merkezli bir eğitim yapabilmek hatta grubuna uygun eğitimi planlamak için gereken önemli bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Öğretmen çocukla iletişimde hem empatik olmalı, hem de açık ve net olabilmelidir. Kendisini iyi ifade edebilmeli ve işbirliğini sağlamada iletişim becerilerini kullanmalıdır (Demirhan, 2012; Akt, Saltalı ve Erbay, 2013:161).

Öğretmenlik mesleği diğer bazı mesleklerle karşılaştırıldığında, öğretmenlerin daha fazla empatik beceriye sahip olması gerekmektedir. Çünkü öğretmenlerin rollerinden en önemlisi, öğrencilerle ilgilenerek, onlarla empatik ilişkiler kurarak, onların kişisel dünyalarına girerek, olumlu ve güvenli bir sınıf atmosferi oluşturmaktır (Akbulut ve Sağlam, 2010). Okul öncesi dönem yaşamın temelini oluşturur. İnsan yaşamında son derece kritik olan bu dönemde çocuklar desteklenmeye ihtiyaç duyarlar. Aynı şekilde ilkokul dönemi de çocuğun gelişimi açısından son derece önemlidir. Okul öncesi ve sınıf öğretmenleri çocuğun hayatında önemli yer tutan, onları yaşama hazırlayan öğretmenlerdir. Çocuklarda empati becerilerinin gelişmesi

için öğretmen de empati becerilerine sahip olması gerekmektedir. Empati kurabilen bir öğretmen, çocukların yerine kendini koyarak onların bakış açısıyla bakabilecek, sınıf içindeki kriz durumlarını kolaylıkla yönetebilecek, öğrenci ve velileriyle sağlıklı iletişim kurabilecektir.

Buradan hareketle, araştırmanın genel amacı okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin empati düzeylerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır?

- * Öğretmenlerin empati düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- * Öğretmenlerin empati düzeyleri mesleki kıdeme göre farklılaşmakta mıdır?
- * Öğretmenlerin empati düzeyleri çocuk sahibi olma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- * Öğretmenlerin empati düzeyleri öğrenim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma genel tarama modelinde bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, İstanbul ili Kadıköy ve Beşiktaş ilçeleri ve Balıkesir illerinde görev yapan 75 okul öncesi ve sınıf öğretmeninden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

2004 yılında Baron-Cohen ve diğerleri tarafından geliştirilmiş, Bora ve Baysan tarafından geçerlik güvenirlik çalışması yapılarak 2009 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Empati ölçeği, toplam 60 maddeden oluşmakta olup, bu maddelerin 40'ı empatiyi ölçmeye yönelik; (1, 4, 6, 8, 10-12, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 25-29, 32, 34-39, 41-44, 46, 48-50, 52, 54, 55, 57-60) ve 20 'si de kişinin testin amacına odaklanmasına engel olmaya yönelik olarak hazırlanmış çeldirici maddelerden oluşmaktadır. Test cevaplanırken sorular, iki uçta "kesinlikle katılıyorum" ve "kesinlikle katılmıyorum" yanıtları olan 4 seçenek arasından işaretlemektedir. Ölçekten alınabilen toplam puan "0" ile "80" arasında değişmektedir. Maddelerin bir kısmında "kesinlikle katılıyorum" bazılarındaysa "kesinlikle katılmıyorum" empatik bir yanıtı işaret etmektedir. EÖ'nin iç tutarlılığı $\alpha = 0.84$ bulunmuştur. Cronbach alfa katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur (Biber ve Sezer, 2011).

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 15 paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel teknik olarak da, bağımsız gruplar t Test ve varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Araştırmaya katılan öğretmenlerin empati puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bağımsız grup t testi sonuçları

Cinsiyet	N	X	SS	Sd	T	P
Kadın	43	66,48	10,91	73	8.42	,000
Erkek	32	41,71	14,54			

Tablo 1 de görüldüğü gibi, öğretmenlerin empati puanları cinsiyete göre farklılaşmaktadır. ($p<.001$). Bu farklılık kadın öğretmenler lehine gerçekleşmiştir. Bir başka ifadeyle, kadın öğretmenlerin empati puanları erkek öğretmenlerden daha yüksektir.

Tablo 2. Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre empati puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını gösteren varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	982,43	2	491,21	1,61	,250
Gruplarıçi	21839,08	72	303,32		
Toplam	22821,52	74			

Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre empati puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına baktığımızda anlamlı bir fark görülmemiştir. ($p>.005$). Buna göre, meslekte çalışılan süre empati puanlarını etkilememektedir.

Tablo 3: Öğretmenlerin çocuk sahibi olma durumlarına göre empati puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Bağımsız Grup t Testi sonuçları

Çocuğu var mı?	N	x	SS	Sd	T	P
Evet	39	67,00	10,71	61,45	7,52	.000
Hayır	36	43,91	15,57			

Öğretmenlerin çocuk sahibi olma durumlarına göre empati puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bağımsız grup t testi sonuçlarına göre empati puanları çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Yani, çocuk sahibi olan öğretmenlerin empati puanları daha yüksek bulunmuştur ($p<.001$).

Tablo 4: Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre empati düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bağımsız grup t testi sonuçları

Öğrenim durumu	N	x	SS	Sd	t	p
Lisans	46	56,41	18,31	64	,304	,762
Yüksek Lisans	29	55,13	16,58			

Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre empati düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bağımsız grup t testi sonuçlarına göre öğretmenlerin öğrenim durumlarının empati puanlarını etkilemediği görülmüştür ($p>.005$).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın birinci bulgusuna göre, öğretmenlerinin empati puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Başka bir ifadeyle, kadın öğretmenlerin empati puanları daha yüksektir. Erçoban (2003), ilköğretim II. kademesindeki branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerini incelediği çalışmada, kadın öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerinin, erkek öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerinden yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akbulut ve Sağlam (2010), sınıf öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada, kadın sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim puan ortalamasının, erkek sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim puan ortalamasından yüksek olduğu görülmüştür. Wied ve diğerleri (2007) tarafından yetişkinlerle yapılan araştırmanın sonuçlarına göre de, kadınların erkeklere göre daha fazla empati kurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre empati puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını gösteren Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına baktığımızda, anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Günaydın Çelik ve Çağdaş (2011), okul öncesi öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada, mesleki kıdem empati düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Özcan (2012) ise, hemşirelerle yaptığı çalışmada mesleki kıdem ve empati puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmiştir. Bu bulgular araştırmanın bulgusuyla benzerdir.

Öğretmenlerin çocuk sahibi olma durumlarına göre empati puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bağımsız grup t Test sonuçlarına göre empati puanları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ve bu farklılık çocuğu olan öğretmenler lehine gerçekleşmiştir. Okul öncesi ve sınıf öğretmenleri küçük yaş grubuyla çalışmaktadır. Bu yaş çocukları ve özellikle aileleriyle empati kurabilmeleri için çocuk sahibi olmanın katkısı olduğu söylenebilir. Bir başka çalışmada Özcan (2012) hemşirelerle yaptığı çalışmada, çocuk sahibi olan hemşirelerin empati puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre empati düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığını gösteren bağımsız grup t test sonuçlarına göre öğretmenlerin öğrenim durumlarının empati puanlarını etkilemediği görülmüştür. Bu sonuca paralel olarak, Kolayış ve Yiğiter (2010) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri ile yaptıkları çalışmada, öğrenim durumlarına göre empati puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler lisans ve yüksek lisans mezunlarından oluşmaktadır. Okul öncesi ve sınıf öğretmenliği lisans programında iletişim, drama gibi empati becerilerinin öğretildiği dersler yer almaktadır. Yüksek lisansta alınan ders sayısı lisansta alınan ders sayısından azdır. Empati ile ilgili becerileri kazandıracak derslerin zaten lisans programında veriliyor olması, lisans ve yüksek lisans mezunları arasında fark çıkmamasının nedeni olarak gösterilebilir.

Elde edilen sonuçlara göre ileride yapılacak çalışmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Bu araştırma okul öncesi ve sınıf öğretmenleriyle yapılmıştır. Benzer çalışmaların diğer branş öğretmenleriyle yapılması önerilebilir.
2. Empati becerisi bütün öğretmenlerin sahip olması gereken bir beceridir. Özellikle küçük yaş gruplarıyla çalışan öğretmenlere empati ve iletişim becerileri ile ilgili eğitim ve seminerler verilmesi önerilebilir.
3. Benzer çalışmalar farklı meslek gruplarıyla da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, E., SAĞLAM, H. İ. (2010). Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. Cilt:7 Sayı:2.
- BİBER, K., SEZER, T. (2011). Çocuk Yuvası ve yetiştirme Yurtlarındaki grup Sorumlularının Empati Düzeylerinin İncelenmesi. *E Journal of New World Sciences*. Vol:6, No:2.
- DÖKMEN, Ü. (2005). Çocukken hayali arkadaşlarımla oynardım, *Kişisel Gelişim Dergisi* Nisan Sayısı.
- ERÇOBAN, S. (2003). *İlköğretim II. kademesindeki branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KALLIOPUSKA, M.(1992). Self Esteem And Narcissism Among The Most And Least Empathetic Finnish Baseball Players, *Percept Motor Skills*, 75(3).
- KATMAN, A. H. (2010). Okul Yöneticilerinin Empatik Eğilimlerinin İncelenmesi. Isparta İl Merkezi Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi. İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- KOLAYIŞ, H., YİĞİTER, K. (2010). *International Online Journal of Educational Sciences*, 2010, 2 (2), 562-57.
- KILIÇ, S. (2005). İstanbul'daki Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ÖZCAN, H. (2012). Hemşirelerin Empatik Eğilim ve Empatik Becerileri: Gümüşhane Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi / Gümüşhane University Journal of Health Sciences*: 2012;1(2).
- PALA, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 13-23.
- SALTALI, N., ERBAY, F. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Konuşma, Dinleme ve Empati Becerilerinin Çocuk Sevme Davranışı Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt 14, Sayı 1, Nisan 2013, Sayfa 159-174.
- WIED, M. De., BRANJE, S. J.T. and MEEUS, W. H. J. (2007). Empathy and Conflict Resolution in Friendship Relations Among Adolescents. *Aggressive Behavior*, 33, 48-55.